

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕРМІНОЗНАВСТВО» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

PECULIARITIES OF TEACHING THE DISCIPLINE «TERMINISTICS» FOR STUDENTS OF HIGHER EDUCATION IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF DISTANCE EDUCATION

Стаття присвячена огляду питань, що стосується сучасного стану та перспектив організації дистанційної освіти в Україні. Подано дефініцію концепту електронного дистанційного навчання, виокремлено переваги та потенційні недоліки, з якими стикаються освітяни при навчанні в онлайн режимі. Розкрито властивості дистанційного навчання та охарактеризовано його риси: гнучкість, модульність, паралельність, економічність, технологічність. У схематичній формі запропоновано оцінити переваги відкритої освіти, де чинне місце займає дистанційна форма навчання. Здійснено короткий огляд потенційних можливостей засобів організації дистанційного відеозв'язку, зокрема зовнішніх платформ Skype, Microsoft Teams, Zoom, Google Meet. Наголошено на зміні сучасної парадигми викладання, яка тяжіє в сторону комунікативної взаємодії.

Розкрито алгоритм та принцип творення контенту із застосуванням потенціалу Microsoft (Word, Excel, OneNote, Power Point, Power B) та Google Suite for education (Gmail, Google Drive, Google Slides, Calendar). Встановлено, що сервіси Google мають широке функціональне значення для розвитку та оптимізації освітньої галузі. Окреслено можливості MOODLE як віртуального освітнього осередку, зокрема через механізм створення груп, для кожної з яких буде доступний власний контент та встановлення залежності одного інформаційного блоку від іншого. Термінознавство, як дисципліна, повною мірою адаптована до викладання в рамках онлайн процесу, але вимагає від викладача якісної підготовки навчально-методичного контенту, в тому числі, що стосується дизайну і способу подачі інформації засобами цифрових технологій. Запропоновано оптимальні способи інтегрування різних програм в навчальний процес та подано рекомендації відносно можливості застосування окреслених інструментів при викладанні дисципліни «термінознавство» для студентів ВНЗ. Визначено переваги дистанційного навчання із організаційної точки

зору та окреслено перспективи подальших наукових пошуків.

Ключові слова: дистанційна освіта, цифровізація, менторство, термінознавство, навчальний контент, модульність, інформаційні ресурси.

The article is devoted to the review of issues related to the current state and preconditions of the organization of distance education in Ukraine. The definition of the concept of e-distance learning is given, the advantages and potential disadvantages that educators face when learning online are highlighted. The properties of distance learning are revealed and its features are characterized: flexibility, modularity, parallelism, economy, manufacturability. In a schematic form, it is proposed to assess the benefits of open education, where the current place is occupied by distance learning. A brief overview of the potential of remote video communication tools, including external platforms Skype, Microsoft Teams, Zoom, Google Meet. Emphasis is placed on the change of the modern teaching paradigm, which tends towards communicative interaction.

The algorithm and principle of content creation using the potential of Microsoft (Word, Excel, OneNote, Power Point, Power B) and Google Suite for education (Gmail, Google Drive, Google Slides, Calendar) are revealed. Google services have been found to be widely used to develop and optimize the education industry. The possibilities of MOODLE as a virtual educational center are outlined, in particular through the mechanism of creating groups, each of which will have access to its own content and establishing the dependence of one information block on another. The optimal ways of integrating different programs into the educational process are proposed and recommendations are given regarding the possibility of using the outlined tools in teaching the discipline "terminology" for university students. The advantages of distance learning from the organizational point of view are determined and the prospects of further scientific research are outlined.

Key words: distance education, digitalization, mentoring, terminology, educational content, modularity, information resources, professional competence, brainstorming, Case-Study, educational process.

УДК 378.018.43
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.2.16>

Писарська Н.В.,
канд. іст. наук,
доцент кафедри української мови
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Немерцова О.Е.,
ст. викладач кафедри української мови
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Чернявська С.М.,
канд. іст. наук, доцент,
завідувачка кафедри української мови
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Актуальність теми. Однією із нових, щонайбільш затребуваних форм навчання є дистанційна освіта, можливість впровадження якої є результатом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Зміна парадигми освітнього процесу та основних підходів до методики викладання обумовлена низкою соціально-політичних факторів, які включають стрімке поширення коронавірусної хвороби, введення воєнного стану в Україні та відповідні обмеження, які виходять із вказаного. Попередньо, на цьому наголошували у наукових

розвідках такі вчені-теоретики як Андрусенко Н. В. [1], Биков В. Ю. [2], Самолук Н. [7], Ушкаленко І. М., Зелінська Ю. С. [8] та інші. У наукових колах активно напрацьовуються методичні рекомендації та окреслюються перспективи використання практичних напрацювань та ІТ-рішень для забезпечення безперервного освітнього процесу як для школярів, так і студентів вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ). Більше того, задля форсування даного процесу, апробації засобів навчально-методичного забезпечення, проведення експертної

роботи за вказаним напрямком, координації діяльності закладів вищої освіти (ЗВО) із інтеграції та розвитку дистанційної освіти, підвищення кваліфікації викладачів створено широку, розгалужену систему навчально-методичних центрів, серед яких Український центр дистанційної освіти (Київ), Інститут дистанційних технологій навчання (Київ), проблемна лабораторія дистанційного навчання (Харків) та інші [7]. Разом з тим, актуальним залишається питання відносно специфіки викладання вузьконаправлених дисциплін, як от у випадку із термінознавством, що досліджує спеціальну лексику за її функціонуванням, формою, походженням, значенням, типологією, а також із позиції творення, упорядкування і використання. Відповідно, **метою** нашої **роботи** є аналіз найбільш оптимальних методів та способів проведення дистанційних занять по термінознавству із студентами ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Мобільність сучасної молоді, мінливість соціального простору обумовила стрімку популярність дистанційної форми навчання серед абітурієнтів. Електронне дистанційне навчання (e-learning) – це вид дистанційного навчання, який передбачає в основному індивідуалізовану взаємодію між організаторами та учасниками навчального процесу як синхронно у часі, так і асинхронно, принципово і переважно вживаючи електронні транспортні системи доставки навчального матеріалу та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Internet/Intranet, ІКТ [2, с. 98-99]. Відповідно, із кожним роком українські ЗВО намагаються розширити спектр освітніх послуг, які надаються навчальним закладом у віддаленому форматі. Разом з тим, брак фінансового, технічного, кадрового забезпечення значною мірою гальмує систему розвитку дистанційної освіти як на загальнодержавному, так і локальному рівнях [8, с. 3]. За таких умов саме викладачі мають проявляти креативність, імпровізувати та організовувати проведення занять не менш цікаво, а ніж в офлайн режимі. Влучно наголошує Е. Яценко та І. Левандовська: «на вимогу часу в освіті зростає попит на професійних тьюторів, фасилітаторів, менторів, тренерів, коучів, які вміло використовують принципи і технології педагогіки співробітництва» [10, с. 126]. Відповідно, модифікується не лише сама структура навчального процесу, але й відносини в системі «викладач – студент», де перший сприймається більшою мірою як наставник, головна задача якого – правильно скоординувати свою аудиторію. Порівняно із іншими формами навчання, які наразі активно практикуються ЗВО, дистанційна освіта характеризується низкою відповідних переваг, які фактично і відображають його риси. Мова йде про: гнучкість освіти – відсутня потреба у визначенні регулярного графіку проведення занять, освітяни самостійно встановлюють зручний для себе час та місце,

звідки їм краще отримувати нові знання, вільні у виборі ЗВО із будь-якого куточку світу, у випадку, якщо він володіє ресурсом для організації дистанційної освіти. За таких умов розкривається ще одна властивість – паралельність – можливість поєднувати освіту без відриву від іншого виду діяльності (роботи, хобі); модульність є ключовим принципом дистанційного навчання. Курс формує уявлення про предметну область, а складається із окремих модулів, максимально адаптованих до потреб і рівня знань студентів; економічність, яка забезпечується за рахунок більш доступних цифрових ресурсів, передбачає уніфіковане та концентроване представлення інформації, зниження фактичних матеріальних затрат для підготовки спеціалістів без впливу на якість освіти. Навпаки, прогнозується, що в такий спосіб навчання оптимізується за рахунок можливості залучення кращого професорсько-викладацького складу, включення до програми кращих дидактичних матеріалів, розробки оптимальних способів контролю знань студентів; технологічність. Сучасну людину не можливо уявити без взаємодії із інформаційним простором в мережі Інтернет. Доступність необхідних відомостей та оперативність у наданні результатів – дві ключові властивості, які спонукають освітян щоденно вдаватися до допомоги, яку пропонує Всесвітня павутина [1, с. 8-9]. Кількість переваг над ймовірними недоліками, безперечно, домінує, проте не можемо залишити осторонь ймовірні труднощі, з якими мають справу студенти ВНЗ, навчаючись в онлайн. Відсутність реального контакту із здобувачами освіти ускладнює перевірку авторства роботи, відповідно остаточний контроль дійсного рівня знань відбувається на очній сесії. Тривала освіта без фактичної взаємодії між викладачем та студентом пригнічує в останнього здатність вступати в активну дискусію, правильно аргументувати та відстоювати свою позицію. Відповідно, за таких умов особливу роль відіграє мотиваційний компонент та самодисципліна. Застосування систем електронного навчання покликані реалізувати один із головних принципів сучасної освіти – принцип відкритості. Серед універсальних систем дистанційного навчання, які забезпечують відео- та аудіо комунікацію в режимі реального часу виділяємо зовнішні платформи Skype, Microsoft Teams, Zoom, Google Meet. Перед початком занять, викладачі створюють віртуальну кімнату на обраному ресурсі, надсилають запрошення для участі у конференції студентам. Значної популярності в період пандемії набула програма Zoom, що забезпечує проведення синхронії зустрічі через ноутбук, мобільний телефон, персональний комп'ютер, планшет. Єдина проблематика, з якою стикаються користувачі безкоштовної версії – це лімітованість у часі: не перевищує 40 хв. Безперечно, одна із функціональних переваг

Zoom – це можливість транслювати не лише інформацію з екрану, але й показувати дані через інтерактивну дошку, робити доступним для аудиторії звук від комп'ютера оратора. Режим «робочого столу» корисний при проведенні занять із технічних дисциплін, в тому числі для майбутніх ІТ-спеціалістів, адже дозволяє наочно показувати як працювати із певними програмами, вирішувати задачі тощо. Zoom передбачає функцію запису заняття з можливістю повторного перегляду. Паралельно із конференцією, для оперативного обміну відомостями надана можливість обміну повідомленнями приватно, або із доступом для перегляду кожним учасником. Алгоритм роботи із Google Meet для організації відеоконференції не викликає труднощів у користувачів, основна умова – мати акаунт Gmail. Google Meet функціонує на заміну ресурсу Hangouts, підтримує всі пристрої із підключеним Інтернетом (Android, iPhone або iPad) проте є більш оптимальним з точки зору потенційних можливостей. Зокрема, дозволяє проводити необмежену кількість зустрічей із студентами, колегами, однокласниками. Вбудована технологія розпізнавання мовлення дозволяє слідкувати за перебігом дискусії. Груповий чат дає змогу обмінюватися повідомленнями, файлами, посиланнями; кожен новий учасник, який долучився до зустрічі, в праві переглянути повідомлення з моменту приєднання, попередні не будуть для нього доступні. Функція «піднятої руки» дисциплінує студентів та не дозволяє перетворити навчальний процес в онлайн-режимі на хаос. З позиції Хомік О. та Савчук Н., більш досконалим ресурсом є Microsoft Teams, що включена до пакету Office 365, так як він підходить і для студентів із обмеженими можливостями, в тому числі – з порушенням зору [9, с. 186]. Єдина платформа, яка здатна повною мірою використати все різноманіття функцій Microsoft Office, дає змогу учасникам робочої групи публікувати загальні документи, новини, підключати онлайн сервіси, проводити цікаві конференції. Вбудовані додатки Word, Excel, OneNote, Power Point, Power B та інші завжди знаходяться у розпорядженні користувача. З-поміж звичних додатків вважаємо за доцільне звернути увагу на хмарний сервіс хостингу файлів OneDrive, за допомогою якого здійснюється обмін навчальним матеріалом між освітянами. Керуванням правом доступу може визначити коло осіб, для яких доступний для перегляду контрентний файл, тека, презентація. OneDrive зручний у використанні при модульному навчанні, адже дає змогу задіяти різний файловий контент: опитування та тести для перевірки пройденого матеріалу; посилання на ресурси, розміщені в мережі Інтернет; текстові документи та електронні таблиці (в тому числі для спільного редагування); зовнішні додатки. Для викладачів будь-якої дисципліни досить гостро

постає питання відносно способів творення якісного навчального контенту, доступ до якого можливо забезпечити із будь-яких пристроїв. Важливою вимогою, яка іде поруч із змістовним наповненням, стало творення і систематизація даних у такий спосіб, щоб інтерфейс і дизайн були не менш цікавими для перегляду студентами, а ніж сам матеріал. Інтеграція відеоматеріалу із відеохостингу YouTube, включення складних схем і графіків, анімовані уроки, інші види мультимедіа – всі ці параметри доступні при застосуванні Microsoft Sway у підготовці та проведенні лекції / семінару. Хоча деякі теоретики визначають Microsoft Sway як альтернативу PowerPoint, слід наголосити, що функціональний спектр першого ресурсу більш ширший. Розробники програми відступили від класичних слайдів і сторінок книжкового формату та перейшли до параметрів web-сторінки із оптимізованим сенсорним веденням та спрощеною зміною локації елементів. Вбудовані хмарні служби не лише спрощують пошук даних, але й забезпечують автоматичне збереження документу. Як і в інструментах Google, Microsoft пропонує використовувати Forms для підготовки анкет, проведення тестування та акумуляції результатів у формі діаграм, окремо узагальнених відповідей. Програма пропонує можливість експорту отриманих даних до Microsoft Excel для їх більш детального аналізу. Разом з тим, не слід обмежуватися виключно вищепереліченими ресурсами, адже компанія Google створила цілий набір безкоштовних додатків, корисних для навчання, в тому числі, студентів ВНЗ – G Suite for education. Наявність єдиного акаунту дає доступ до роботи із електронною поштою Gmail, проведення відеоконференції із використанням Google Meet, збереження фалів і надання до них доступу необмеженому колу користувачів – Google Drive, створення розкладу і систематизація запланованих занять в Google Calendar, розробка та демонстрація презентацій Google Slides тощо. З-поміж основних систем дистанційного навчання слід виділити особливо популярний в Україні ресурс MOODLE. Простота використання та лаконічно сформульована форма інсталяції не викликає у користувачів суттєвих проблем у роботі з ресурсом. Потенціал програми широкий, включає: доступ до навчальних матеріалів для всіх бажаючих на єдиному ресурсі; документування відомостей, отриманих в ході навчального процесу: результати дискусій, обговорень, збереження робіт, лекційних і семінарських відомостей; застосування інструментів поточного контролю досягнень студентів, а також аналіз індивідуальних досягнень кожного студента за результатами вивчення теми курсу; здатність до комплексного аналізу затраченого студентом на опанування матеріалу часу. Інтерфейс MOODLE пристосований для використання більше ніж 70 мовами.

Власне, архітектура ресурсу передбачає самостійне творення контенту викладачем у такий спосіб, який для нього є найбільш прийнятний. Більшою мірою саме за рахунок цього вдається реалізувати різні педагогічні сценарії диференційованого навчання. Перший механізм – це створення груп, для кожної з яких буде доступний власний контент. Наступний спосіб – встановлення залежності одного інформаційного блоку від іншого: не виконавши перше тестування, студент не зможе ознайомитися із матеріалами чи контрольним завданням по другому модулю. Такі маневрування з доступом можна робити як відносно всього матеріалу, так і окремих його частин чи блоків. На рівні із іншими програмами (Google Classroom, Chamilo, Blackboard Learn), MOODLE значно скорочує потребу затрати часу викладачем на рутинні маніпуляції. Зазначене, відображає особливості організації дистанційної освіти в цілому. Що стосується прикладного аспекту, то для кожної дисципліни викладачі підбирають свої інструментарії, які за технічним функціоналом найбільш адаптовані для подачі інформації, що передбачає модуль (курс) програми. До прикладу, беручи за основу навчальний курс із термінознавства, ми розуміємо, що зазначена дисципліна відноситься до предметів гуманітарного спрямування і, відповідно, потребує комплексної підготовки, щоб не перетворити лекційні заняття у монотонну ромуву викладача. Вступні заняття, де розглядається понятійно-категоріальний апарат курсу, може проводитися із наочною демонстрацією по роботі із відповідними ресурсами. Це онлайн словники, електронні бібліотеки із цифровими каталогами (сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого, аналогічні е-сторінки зарубіжних ресурсів), сайти термінологічних організацій, що стандартизують терміни на міжнародному рівні (Міжнародна організація зі стандартизації (ISO), Міжнародна електротехнічна комісія (IEC), Британський інститут стандартів, Міжнародний союз телекомунікації (ITU) [3, с. 142]. Питання когнітивного термінознавства, віхи становлення сучасної української терміносистеми слід подавати, більшою мірою, у табличній формі, через режим whiteboard. До прикладу, при підготовці до заняття, предметом огляду якої є огляд вузькогалузевого наукового дослідження, доцільно підготувати презентацію у Canva або Google Slides. Так, дослідження ботанічної термінології в рамках заняття по методиці лінгвістичного описування назв зелених насаджень має супроводжуватися відповідними тематичними зображеннями або короткими відеороликами пізнавального спрямування (блок «цікаво знати»). Досліджуючи питання проблематики і перспектив розвитку мовних форм вираження термінів, інтернаціональних за змістом, варто зосередити увагу на

індивідуальних чи групових завданнях: підготовка спільного проекту, написання есе, презентація по групам. Такий ресурс як Quizlet чи StudyStack досить часто використовується викладачами, адже володіє інтерактивним ігровим аспектом. Зокрема, якщо заняття було більшою мірою спрямовано на поповнення термінологічного запасу студентів, його варто використати для перевірки рівня засвоєння матеріалу. Гнучкість, а разом з тим широкий спектр інструментаріїв, якими оперують в рамках дистанційної освіти, дозволяє їх використовувати і при очній формі навчання.

Висновки. Система електронної освіти (e-learning) – це складний комплекс програм та технологічних рішень, частина яких концентрується на сервері, а частина – на комп'ютерах. Передача даних між сервером та студентом здійснюється через мережу Інтернет. Сервер зазвичай знаходиться в освітній установі і зберігає в собі всю інформацію про курси, що викладаються педагогами, розклад, довідкові матеріали, оцінки студентів та іншу інформацію. Основне завдання e-learning полягає не в тому, щоб витіснити традиційне навчання, а в тому, щоб ефективно інтегруватися в нього. Вочевидь, що за правильної організації саме змішане навчання здатне забезпечити найвищу якість освіти [4]. У цьому випадку завдання із передачі матеріалів курсу, що викладається, можна реалізувати електронними засобами системи, у той час як під час очних зустрічей викладач може сфокусуватися на питаннях студентів, на роз'ясненні складних моментів, організації дискусій. Термінознавство, як дисципліна, повною мірою адаптована до викладання в рамках онлайн процесу, але вимагає від викладача якісної підготовки навчально-методичного контенту, в тому числі, що стосується дизайну і способу подачі інформації засобами цифрових технологій. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у аналізі способів творення нової економічної термінології.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрусенко Н. В. Дистанційне навчання в Україні. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія*: матеріали міжвузівського вебінару. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. К.: Атіка, 2009. 684 с.
3. Дзюба М. М., Малевич Л. Д. Використання мережевих ресурсів та для формування термінологічної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 76. № 2. С. 137-151
4. Іващенко В. Сучасне українське теоретичне термінознавство: віхи становлення. *Слов'янське термінознавство кінця ХХ – початку ХХІ століть*. Київ: Жнець, 2018. С. 31-74.
5. Науково-методичні основи впровадження технологій змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти: методичний посібник. за заг.

ред. С. П. Касьяна, В. В. Олійника, Л. Л. Ляхоцької; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2018. 311 с.

6. Павленко О.М., Шаров С.В., Москальова Л.Ю., Шарова Т.М., Коваленко А.С. Реалізація дистанційної форми навчання засобами платформи Moodle у процесі підготовки майбутніх філологів. Інженерні та освітні технології. 2019. Т. 7. № 3, С.106-121.

7. Самолюк Н. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. Нова педагогічна думка. 2013. № 1.1. С. 193

8. Ушкаленко І. М., Зелінська Ю. С. Дистанційна форма навчання у вищих навчальних закладах України та інших країнах світу. Ефективна економіка. 2018. С. 1-7.

9. Хомік О., Н. Савчук, «Ефективність електронних освітніх ресурсів для реалізації дистанційного навчання студентів із особливими освітніми потребами (на прикладі LMS MOODLE ТА MICROSOFT TEAMS)», OD. 2021. вип. 35, вип. 4, с. 173–195.

10. Яценко Е., Левандовська І. Дистанційна освіта в освітній діяльності вищої школи: виклики часу. Педагогіка. № 1, 2021. С. 124-134.